

IN ZEVEN STAPPEN VAN AMBITIE NAAR CONCRETE REALISATIE

ADVIES VRP WITBOEK BELEIDSPAN RUIMTE VLAANDEREN

Vooraf

Ondanks de correcte doelstellingen en concrete principes, ontwikkeld in het kader van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, vrezten experts in het vakgebied stedenbouw en ruimtelijke planning dat het huidige Vlaamse beleid en de voorstellen van dit BRV, niet volstaan om de noodzakelijke substantiële en procedurele vooruitgang te bieden ten opzichte van de structuurplanning en het RSV. Het vernieuwde ruimtelijk beleid dient onmiddellijk antwoorden te bieden op en oplossingsrichtingen aan te reiken voor tal van maatschappelijke uitdagingen, maar het voorliggende Witboek en de huidige soepele vergunningenpraktijk bieden daartoe onvoldoende concepten, denksporen en strategieën. Er is meer nodig om onze stads- en dorpskernen dynamisch te ontwikkelen, iedereen een volwaardige woonomgeving te bezorgen, onze mobiliteit terug vlot te trekken, onze open ruimte effectief open te houden, onze omgeving gezond en veilig te maken en om onze klimaatdoelstellingen te halen.

De ambitieuze strategische doelstellingen uit het Witboek BRV geven die richting wel aan, maar worden onvoldoende geconcretiseerd en vandaag bovendien nog veel te veel ondergraven door het huidige vergunningenkader (Codextrein) en de aanhoudende gedoogpraktijken die de deur openhouden voor verdere versnippering en ad-hocontwikkelingen. Het gebrek aan kaartmateriaal en structuurschetsen in het BRV zet de deur ook open voor contradicties in en tegenstrijdige interpretaties van die principes. Mogelijke ruimtelijke conflicten worden gemaskeerd omdat over cruciale dossiers geen knopen worden doorgehakt¹.

De vakwereld concludeerde op 17 maart II op het VRP-congres '20 jaar RSV. Wat nu?': We moeten, net als 20 jaar geleden bij de opmaak van het RSV, opnieuw ambitieus zijn, vertrekkend vanuit dezelfde collectieve verantwoordiging rond het ontbreken van een voldoende adequaat en vernieuwend ruimtelijk beleid en de sense of urgency inzake een maatschappelijk verantwoorde omgang met de ruimte. We moeten 'plannen en vergunnen' en 'uitvoeren en handhaven' terug in evenwicht brengen en een grondbeleid voeren om

¹ Denk bv. aan de plannen voor de uitbreiding van de luchthaven t.o.v. het groenblauw netwerk rond Brussel.

dat mogelijk te maken. Het Vlaams beleid mag dit ook niet overlaten aan het lokale niveau, maar moet steden en gemeenten net ondersteunen door het aanreiken van ambitieuze kaders. Er kan namelijk geen sterk lokaal beleid zijn zonder een sterk en sturend Vlaams beleid. Stimuli moeten ervoor zorgen dat lokale overheden nu wel tot stadsregionale samenwerking komen en het is hoog tijd dat we in Vlaanderen eindelijk een effectief openruimtebeleid gaan voeren. En tot slot: de Vlaamse Regering moet de principes die het vooruitschuift in het Witboek ook nu al in praktijk brengen. De kloof tussen de goede voornemens en het huidige beleid blijft veel te groot.

The time is now, want ruimtelijk ongewenste ontwikkelingen van vandaag (en de ongeziene bouwwoede sinds de aankondiging van de 'betonstop' illustreert dit) hypothekeren elke kans op een duurzaam en leefbaar Vlaanderen morgen. Vanuit die bezorgdheid delen we onze bekommernissen en geven hier al een aantal stappen aan die prioritair nodig zijn om de kloof tussen ambitieuze strategische doelstellingen en de uitvoering ervan op het terrein sneller te dichten. Als VRP en vakwereld willen we hier ten volle aan meewerken en daarvoor al onze expertise inbrengen.

(1) BEHOUD EN BOUW VERDER OP WAT VERWORVEN IS IN 20 JAAR STRUCTUURPLANNING

- Stimuleer een actieve planningscultuur op verschillende beleidsniveaus die elkaar ondersteunen.
- Vertrek daarbij vanuit de fysieke ruimtelijke structuren en garandeer het behoud van en versterk de open ruimte als kostbaar gemeenschapsgoed voor de toekomst.
- Maak van integrale duurzaamheid de *conditio sine qua non* voor elke ruimtelijke ingreep.
- Werk verder aan de professionalisering van de ruimtelijke planning.
- Werk verder aan een ruimtelijke bewustwording bij andere sectoren en aan de afstemming van het ruimtelijk beleid op andere beleidsdomeinen (mobiliteit bijvoorbeeld).
- Treed in overleg met de buurlanden en -gewesten om te komen tot een coherente ruimtelijke aanpak van de gemeenschappelijke ecologische, maatschappelijke en economische uitdagingen

(2) EEN STERK (BOVEN)LOKAAL BELEID KAN NIET ZONDER EEN STERK VLAAMS BELEID EN VICE VERSA

- Stippel op Vlaams niveau een ambitieus ruimtelijk beleid uit.
- Stel concrete meetbare taakstellingen voorop die beantwoorden aan Vlaamse en Europese doelstellingen inzake ruimtebeslag, klimaat, energie ... en die het ruimtelijk rendement helpen evalueren.
- Teken duidelijke kaders uit waarbinnen (boven)lokale overheden kwalitatief en gebiedsgericht maatwerk kunnen bieden.
- Stimuleer, faciliteer en bied incentives aan voor stadsregionale, bovenlokale en gebiedsgerichte visievorming op lange termijn. Maak de uitvoering ervan stapsgewijs mogelijk door strategische projecten op korte termijn, die de betrokkenheid van alle actoren garanderen.

(3) KADER HET RUIMTELIJK BELEID IN EEN BREDERE CONTEXT

- Maak werk van een kernversterkend beleid dat modal split, kwaliteit van publieke ruimte, blauwgroene netwerken tot in de kern en economische leefbaarheid op mekaar afstemt, zodat Vlaanderen een netwerk wordt van attractieve stads- en dorpskernen op maat van mensen.
- Zet in op een sturend locatiebeleid dat uitgaat van hoogwaardig openbaar vervoer en fietsinfrastructuur als ruggengraat voor ruimtelijke ontwikkeling.
- Geef ruimtelijk beleid de slagkracht die het nodig heeft om die afstemming van verschillende ruimtebehoeften te organiseren en te faciliteren.
 - Investeer in kernversterking van steden en gemeenten (zwak het stadsvernieuwingsfonds dus niet verder af, maar bouw het terug uit). Werk aan realistische verdichtingsconcepten en het instrumentarium om dat te ondersteunen.
 - Herinvesteer private baten bij ontwikkeling in maatschappelijke baten (room de baten af ten voordele van publieke infrastructuur en voorzieningen).
 - Investeer in duurzame vervoersmodi (veel meer dan wat er vandaag gepland is) en in de integratie van het Mobiliteitsplan Vlaanderen in de ruimtelijke planningskaders.
 - Stem de financiering af met andere beleidsdomeinen (gebruik infrastructuurwerken als hefboom voor ruimtelijke ontwikkeling, laat prioritering scholenbouw opnieuw samen sporen met woonbeleid, maak ruimte voor betaalbaar wonen, voorzieningen en werk)
- Zorg dat sectorale beleidsdomeinen de principes van een goede ruimtelijke ordening expliciet als afwegingskader meenemen, zodat kwaliteits- en efficiëntiewinsten kunnen worden geboekt en de maatschappelijke kosten niet op de ruimte worden afgewenteld.
- Deel goede praktijken en voorkom het afwentelen van ongewenste effecten.

(4) VOER EEN ECHT OPENRUIMTEBELEID

- Bepaal op Vlaams of bovenlokaal (en niet op gemeentelijk!) niveau welke slecht gelegen woon(uitbreidings)gebieden zullen worden geschrapt zodat het niet meer mogelijk is om deze open ruimte in te nemen (gebruik het voorbeeld van het Duinendecreet uit 1993 om versneld deze gebieden bij decreet te herbestemmen).
- Ontwikkel instrumenten die een actief behoud van open ruimte realiseerbaar maken en die een samenhangende blauwgroene dooradering tot in alle kernen versterken.
- Maak prioritair ruimte voor water en geef de overstromings- en verdrogingsproblematiek de aandacht die het verdient.
- Organiseer een uitdoofbeleid voor zonevreemdheid en slecht gelegen bebouwing i.p.v. een toelatingsbeleid.
- Pas de gemeentelijke financieringsmechanismen aan zodat gemeenten die open ruimte willen beschermen, hiervoor de nodige middelen ter beschikking krijgen.

(5) KIES DAARBIJ RESOLUUT VOOR PARTICIPATIE

- Investeer in expertise-opbouw en begeleiding van opdrachtgevers op alle niveaus.
- Werk samen met andere beleidsdomeinen maar hou de regierol in handen.

- Plan in functie van processen en in samenwerking met maatschappelijke actoren, het middenveld en betrokken burgers.
- Faciliteer en stimuleer actieve participatie van bij de start van elk ruimtelijk proces.
- Neem deel aan het maatschappelijk debat door de (economische & sociale) meerwaarde van ruimtelijk beleid duidelijk te maken.

(6) ONTWIKKEL EEN EENVOUDIG, STRAK EN EENDUIDIG VERGUNNINGENBELEID DAT DE PLANNINGSDOELSTELLINGEN ONDERSTEUNT EN GARANDEER DE UITVOERING ERVAN VIA ACTIEVE EN EFFECTIEVE HANDHAVING

- Koppel de strategische en operationele doelstellingen uit het Witboek aan concrete vergunningsmaatregelen.
- Sluit de achterpoorten die vandaag ruimtelijke kwaliteit ondermijnen en schroef de afwijkings- en uitzonderingsregels terug:
 - Schrap de PRIAK's
 - Schrap de afwerkingsregel
 - Verstrenk opnieuw de regels voor vrijstelling planologische attesten
 - Koppel versoepeling van verkavelingsvergunning aan een gelijktijdige stop op aansnijding van slecht gelegen gronden
 - Scherp de criteria van minimale weguitrusting opnieuw aan
 - Stel paal en perk aan de zonevreemde functiewijzigingen
 - Schroef de lijst aan vrijgestelde en meldingsplichtige werken drastisch terug
- Maak werk van een beleidsondersteunende en effectieve handhaving .

(7) MAAK VAN RUIMTE EEN PRIORITAIR MAATSCHAPPELIJK BELANG

- Voorzie de nodige publieke middelen op de verschillende beleidsniveaus om via ruimtelijke planning grote maatschappelijke uitdagingen helpen op te lossen (mobiliteit, klimaat, leefmilieu, energie ...).
- Laat ruimtelijke planning bindend en richtinggevend zijn in (grote) ontwikkelingsprocessen (laat de bindende bepalingen uit het RSV daarvoor geldig blijven tot ze vervangen worden door nieuwe bindende kaderbepalingen).
- Stel het algemeen belang boven het recht van individuele grondeigenaars en laat onze commons (gemeengoed) en ruimtelijke kwaliteit primeren boven individuele en particuliere belangen.